

HENRYK SKOLIMOWSKI

Metafyysinen kriisi

Olemme häviämässä taistelun tulevaisuudesta – erityisesti läntisen maailman tulevaisuudesta – koska emme pysty ajattelemaan selvästi ja hyvin. Teknikot käsittelevät lukuja ja manipuloivat oletuksia saadakseen nykyisyyden näyttämään hyväksyttävältä ja haluttavalta. Ei kuitenkaan ole ajattelijointa, jotka hahmottaisivat kokonaisuuden – ja sen tärkeät seuraukset.

Käynnissä oleva taloudellinen ja finanssikriisi on selkeä merkki läntisen sivilisaation perustan ja erityisesti sen ajattelun hauraudesta ja säröytyneisyydestä.

Käykäämme asian ytimeen. Alkanut kriisi ja läntisen sivilisaation osittainen romahdus eivät ole vain pinnallisten talousteorioiden, petollisen etiikan ja niin kutsuttujen finanssi-instrumenttien syytä. Ennen kaikkea meillä on koko länsimaisen ajattelun kriisi. Filosofian kielellä voimme kutsua sitä metafyyksiseksi kriisiksi. Läntisen edistyksen ajattelijoiden olettamukset maailmasta ja ihmisen paikasta siinä osoittautuivat ajan mittaan ohiiksi, pettäviksi ja epäluotettaviksi.

Esitän ensimmäisen osayhteenvedon. Teorioiksi kohotettujen taloudellisten hypoteesien ja kertomusten ohella perusteellisen pieleen meni Ihmisyhtälö. Viime vuosisadan kapitalismin talousteorioista ja niiden oletuksista puuttui ihminen. Ihmimilliset pyrkimykset, merkitykset ja täytyminen kaikki puuttuivat. Siten koko järjestelmä oli tuomittu romahtamaan (kuten se jo kahdesti teki). Pyhitetty tuloslaskelma oli liian pieni ja liian suuri. Liian pieni inhimilliselle täyttymykselle. Liian suuri imaistessaan oikeita ihmisiä vajoamisen pyörteeseen. Käyttäydymme yhä koulutettujen unissakävelijöiden tavoin, emmekä uskalla nähdä ja ymmärtää, että juuri kapitalismin epäinhimillisuus on käynnissä olevan hävityksen syy.

Mutta alkaneeseen romahdukseen johtaneella virheellisellä metafysiikalla on syvemmät juuret ja pidempi historia. Antiikin ja kristinuskon perintönä saatua maailmankuvaa ryhdyttiin säätämään jo 1500-luvulla, ja yhä kiihtyen 1600-, 1700- ja 1800-luvuilla. Thomas Hobbes esitti 1600-luvulla, että *homo homini lupus*. Valitettavasti tämä epäinhimillinen raakalaismaisuus hyväksyttiin valitsevien taloudellisten teorioiden osaksi.

Newton puolestaan väitti, että olemme mekaanisia osia kellon tavoin toimivassa maailmankaikkeudessa. Tämäkin oivallus tai oletus tai kuvitelma otettiin mukaan taloustieteelliseen ajatteluun – sen suuremmin kummastelematta, millaisen välimatkan se muodostaa itsemme ja sisäisen luontomme välille. Sitten näyttämölle nousi Adam Smith ilmoittamaan, että koko maailma on vapaa markkina, jota Kohtalon Jumalainen Käsi täydellisesti säätelee. Ja me, muka järjelliset ihmiset, hyväksyimme tämän ilmiselvän mielettömyyden. On todella ällistyttävää, että niin kutsutut rationaaliset taloustieteilijät hyväksyivät ja levittivät tätä ilmeistä kuvitelmaa toutena.

Vain mainitsen enkä syvemmin analysoi näitä histori-

allisia ja luonteeltaan filosofisia kehityskulkuja. Ne olivat todistamattomia oletuksia, oikeammin satuja, kuten kävi ilmi, joita kuitenkin pidettiin kiistämättöminä totuuksina. Nämä oletukset muurattiin modernin talouden ja erityisesti kapitalismin riistokeinojen kivijalkaan.

Nykyisen kapitalismin metafyyksisellä kriisillä tarkoitan modernin maailmankuvan, taloustieteen ja kapitalismin taustaoletusten kriisiä. Moderni maailmankuva ja talous oli perustavanlaatuisesti vihamielinen ihmistä kohtaan, aiheutti inhimillisen arvokkuuden ja henkisyden kadon ja ryösti meiltä ihmisyden arvokkaimmat piirteet.

Mikään tulevaisuuden kapitalismin muoto ei voi antaa meille arvokkuuttamme, henkisyttämme ja kiistämättömän kallista inhimillisen merkityksellisyyden lahjaa, koska kapitalismi itse on virheellisen metafysiikan tuote, jonka olemme hulluuksissamme ja puolivahingossa kehittäneet viimeisen nejänsadan vuoden aikana.

Emme voi perustaa kestävästä yhteiskuntaa, inhimillistä merkityksellisyyttä tai kestävästä taloutta tälle virheelliselle metafysiikalle! Mainittakoon sivuhuomautuksena, että väite, jonka mukaan kapitalismi on tehokkain taloudellinen järjestelmä, on silkkaa puppua. Tehokkaimmat taloudelliset järjestelmät johtavat sosiaaliseen sopusointuun ja merkityksellisiin yksilöiden elämiin. Kapitalismi ei ole koskaan saavuttanut kumpaakaan.

Entä ketkä ovat nykyisen läntisen ajattelun metafyyksisen kriisin pääsyylliset? Luokittelen heidät pääryhmiin.

- harhaanjohtavissa olevat ja pinnalliset taloustieteilijät
- ahneet ja moraalisesti rappeutuneet pankkiirit ja tehtailijat
- suurin osa läntisten sivilisaatioiden asukkaista, jotka hyväksyivät nukketatteriesityksen todellisuutena
- läntisten maailmankuvien pääarkkitehdit: Hobbes, Francis Bacon, Galileo, Descartes, Newton, Adam Smith, ja niin edelleen, ja viimeisimpänä;
- näytelmän päähenkilö, Läntinen sivilisaatio itse, jonka päätarkoitus oli latistaa, mekanisoida ja tasa-aineistaa kaikki.

Jokainen näistä ryhmistä ja jokainen niiden jäsen voi väittää, että ”ei se ollut minun vikani.” ”Se oli muiden syy.” Lopputulokseksi jää, että muodostamme sivilisaation, joka ei ole historian helmi, vaan häpeätahra. Mitä aiomme tehdä asialle?

Suuren Virheen aikakausi on päättynyt.

Uuden Valon aikakausi on alkamassa.

Suomentanut Tere Vadén

(alun perin: *The Metaphysical Crisis. The Eco-Philosophy Center. Internet: <http://www.ecophilosophy.org/new/articles.html>*)